

Дягель Д. А.,
доктор філософії, доцент кафедри
прикордонної безпеки,
Національна академія Державної
прикордонної служби України імені
Богдана Хмельницького (військова
частина 9960)
(*м. Хмельницький, Україна*)

СУЧАСНІ ЗБРОЙНІ КОНФЛІКТИ ЯК ВИКЛИК СИСТЕМІ ПРИКОРДОННОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Сучасні збройні конфлікти є одним із найвагоміших викликів для системи національної безпеки держав, зокрема у сфері прикордонної безпеки. Для України ця проблема має особливу актуальність у зв'язку з повномасштабною війною яку розв'язала російська федерація. У результаті збройних дій держава зазнала значних людських, територіальних та економічних втрат, що зумовлює необхідність ґрунтовного вивчення природи й характеру збройних конфліктів, а також визначення завдань та ролі Державної прикордонної служби України (ДПСУ) у цих умовах.

Науковці відзначають, що збройний конфлікт у широкому розумінні означає будь-яку військову акцію із застосуванням сили, тоді як у вузькому – це відкрите протистояння на державному кордоні, яке найчастіше супроводжується порушенням суверенітету та територіальної цілісності держави [1; 3]. При цьому війна і збройний конфлікт не є тотожними поняттями: війна змінює функціонування всього державного механізму, тоді як збройний конфлікт має локальніший характер. Особливої актуальності набуває категорія «регіональний збройний конфлікт», що розгортається між державами у конкретному регіоні з участю або підтримкою великих держав чи воєнно-політичних союзів [1; 4].

Характерні ознаки сучасних збройних конфліктів включають інтернаціоналізацію протистояння (залучення терористичних чи злочинних організацій, найманців), активне використання незаконних збройних формувань, поєднання воєнних і невійськових методів боротьби, застосування «партизанських» тактик, відсутність чіткої лінії фронту та класичних ознак комбатантів, прагнення досягти інформаційного ефекту через диверсійні або терористичні акції. В умовах глобалізації насильство дедалі частіше переміщується у внутрішньосоціальний та інформаційно-кібернетичний простір, що значно ускладнює його ідентифікацію та врегулювання.

Для Державної прикордонної служби України збройні конфлікти стають серйозним випробуванням. Події на сході України показали, що підрозділи охорони державного кордону були змушені виконувати нетипові завдання – від організації оборони своїх об'єктів і пунктів пропуску до протидії незаконним формуванням та провокаціям з боку місцевого населення [5]. Водночас недостатня взаємодія між силовими структурами суттєво ускладнила

ефективність протидії агресору. У цьому контексті заслуговує на увагу модель дій ДПСУ, яка передбачає створення оперативно-бойових резервів та залучення спеціалізованих підрозділів для протидії загрозам на кордоні [2].

Збройний конфлікт висуває перед прикордонними підрозділами низку нових завдань: проведення розвідки з метою отримання оперативної інформації про наміри ворога; посилення контролю в потенційно небезпечних районах; виявлення та ліквідацію незаконних збройних формувань, диверсійно-розвідувальних груп; цілодобове спостереження за прикордонними територіями ворога; запобігання масовим виступам, проявам тероризму та бандитизму [4]. Усі ці заходи спрямовані на недопущення ескалації конфлікту та локалізацію його наслідків.

Додатковим дестабілізуючим фактором для прикордонної безпеки є територіальні претензії окремих держав-сусідів України, що виявляються у спробах перегляду державних кордонів, стимулюванні подвійного громадянства або ускладненні транскордонного співробітництва (Румунія – щодо острова Зміїний та гирла Дунаю, Угорщина – на Закарпатті, Польща – у Галичині й на Волині). Ці процеси доповнюються нелегальною міграцією, діяльністю злочинних угруповань у прикордонних районах та інформаційно-психологічними операціями.

Вирішення проблеми збройних конфліктів у сфері прикордонної безпеки можливе у двох напрямках: політико-дипломатичне урегулювання протиріч або контроль і управління розвитком конфлікту для його локалізації [5]. При цьому формування ефективного балансу між військовими та невійськовими методами протидії є ключовим завданням ДПСУ. Особливої ваги набуває створення уніфікованої системи зв'язку й управління між різними підрозділами прикордонної служби, координація дій із місцевими органами влади, Національною гвардією та Збройними Силами України [6].

Таким чином, сучасні збройні конфлікти мають складну багаторівневу природу та чинять значний дестабілізуючий вплив на систему прикордонної безпеки. Для ефективної протидії цим викликам Державна прикордонна служба України має забезпечити інтеграцію зусиль із силовими структурами, вдосконалити форми оперативно-службової діяльності, розвивати систему стратегічних резервів і посилювати інформаційно-аналітичне забезпечення. Подальші дослідження повинні зосереджуватися на вивченні механізмів адаптації прикордонних підрозділів до умов гібридних воєн, а також на розробленні моделей реагування на загрози транснаціонального та інформаційного характеру.

Список використаних джерел:

1. Трембовецький О. Г., Лазоренко О. В. Аналіз умов виникнення регіональних збройних конфліктів та завдання прикордонного відомства у разі їх виникнення. *Збірник наукових праць НАДПСУ*. 2015. № 4. С. 248–261.

2. Івашков Ю. Б. Модель дій сил і засобів ДПСУ в період ускладнення воєнно-політичної обстановки. *Збірник наукових праць ЦВСД НУОУ*. 2017. № 2 (60). С. 116–120.
3. Нікітін А. А. Збройний конфлікт як вид воєнного конфлікту. *Науковий вісник ЛДУВС*. 2018. Вип. 2. С. 52–59.
4. Bratko A., Zaharchuk D., Zolka V. Hybrid warfare – a threat to the national security of the state. *Revista de Estudios en Seguridad Internacional*. 2021. 7, 1. P. 147–160.
5. Суботін В. О., Ананьїн О. В. Забезпечення прикордонної безпеки України в умовах збройного конфлікту. *Наука і оборона*. 2014. № 4. С. 30–36.
6. Братко А. В., Мисик А. Б. Роль Державної прикордонної служби України в системі воєнної безпеки в умовах гібридної війни. *Честь і закон*. 2021. № 1 (76). С. 5–10.